

***"Я СТАВ ГЕОГРАФОМ,
НАВЧАЮЧИСЬ У САМОЇ ПРИРОДИ..."***

**Видатні географи, мандрівники,
дослідники-краєзнавці, уродженці
Полтавщини**

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Полтавська обласна бібліотека
для юнацтва ім. Олеся Гончара

"Я СТАВ ГЕОГРАФОМ, НАВЧАЮЧИСЬ У САМОЇ ПРИРОДИ..."

**Видатні географи, мандрівники,
дослідники-краєзнавці, уродженці
Полтавщини**

Бібліографічний довідник

91.9: 26
Г 35

Упорядник : *Надія Михайлівна Требіна*

"Я став географом, навчаючись у самої природи..." : видатні географи, мандрівники, дослідники-краєзнавці, уродженці Полтавщини : біобібліографічний довідник / упорядник Н. М. Требіна; обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Гончара. – Полтава, 2015. – 20 с.

В довіднику представлені в порядку алфавіту короткі біографії, портрети, дати (за новим стилем) та місця народження двадцятьох вчених-географів, мандрівників, дослідників-краєзнавців, наших земляків, вказуються місця навчання, роботи, наукові звання, нагороди.

Посібник адресується бібліотекарям, вчителям, студентам, учням-старшокласникам, широкому загалу користувачів бібліотек.

З М І С Т

Передмова.	4
Булава Л. М.	5
Веклич М. Ф.	5
Гриневецький Л. Ф.	6
Гричук В. К.	7
Дубняк К. В.	8
Дудник І. М.	8
Завойко В. С.	9
Замковий В. П.	10
Кириченко Н. А.	11
Кістяківський О. Б.	12
Коваленко П. С.	12
Кривченко Г. О.	13
Куниця М. О.	13
Масляк П. О.	14
Пересадько В. А.	15
Половина І. П.	16
Руденко Л. Г.	16
Сєдов (Сідий) Г. Я.	17
Цись П. М.	18
Янко М. Т.	19

ПЕРЕДМОВА

Лунає хай географам хвала...

В. Власюк

*Успіх у науці досягається людьми,
а не приладами.*

П. Капиця

Пропонуємо Вашій увазі біобібліографічний довідник про географів, мандрівників, дослідників-краєзнавців. У них різні біографії і часто дивовижні географічні долі. Немало книг написано про історію географічних відкриттів, але про українців, зокрема, полтавців їх одиниці. З метою поглиблення знань користувачів бібліотек про людей, які іноді ціною життя відкривали невідомі землі, а також про тих, хто вніс великий вклад у розвиток географічної науки, на основі друкованих матеріалів, підготовлено цей посібник.

Часто першовідкривачами невідомих земель, морів, островів, певних територій були звичайні люди – моряки, лікарі, воїни. Вони не були географами, але були першими, описуючи навколишній світ. Ось чому серед тих, кого ми називаємо географами, так часто зустрічаються імена дослідників, які були далекі від географічної науки: вони були географами не за призначенням, не за дипломом, а за велінням серця й розуму, за родом своєї діяльності. Бажаємо користувачам, які будуть знайомитися з цим довідником, відчувати разом з географами-дослідниками радість пізнання, відкриття нового.

Булава Леонід Миколайович

(26.03.1959, смт Диканька Полтавської обл.) – український педагог, географ, завідувач кафедри географії та краєзнавства ПНПУ ім. В. Короленка (з 1999 року).

В 1976–1981 рр. навчався в Мелітопольському державному педагогічному інституті. Навчаючись у вузі, три роки був головою студентського наукового товариства, пройшов з експедиціями від Копетдагу до Карелії. Метою цих подорожей був збір колекції гірських порід, гербаріїв, фотоматеріалів, як наочностей на уроках.

У 1981–1984 рр. – вчитель географії, асистент кафедри географії. Після захисту кандидатської дисертації, з 1 вересня 1992 р. – у ПНПУ ім. В. Г. Короленка, є організатором і членом журі географічних олімпіад, конкурсів, турнірів від місцевого до всеукраїнського рівнів.

Леонід Миколайович тісно співпрацює з Полтавським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, міськими і районними методичними об'єднаннями вчителів.

Л. М. Булава – автор 157 наукових праць, 14 підручників і посібників. Він є співавтором довідника "Полтавська область: природа, населення, господарство" (1998), фотоальбому "Полтавщина: природа, традиції, культура" (2007). Він – "Відмінник освіти України", нагороджений медаллю "Василь Сухомлинський" (за розвиток шкільної освіти).

Література:

Леонідові Миколайовичу Булаві – 50 // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 18 (трав.). – С. 24.

Веклич Максим Федорович

(23.02.1924, с. Мала Нехвороша, нині Машівського р-ну – 26.02.2011, Київ) – український палеогеограф, доктор наук, професор, лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1975).

Учасник Другої світової війни.

1950 року закінчив географічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, потім тут же аспірантуру. Захистив кандидатську, докторську дисертації.

З 1971 року – завідувач відділу палеогеографії відділення географії Інституту геофізики АН УРСР. Праці вченого присвячені проблемам удосконалення методики комплексних досліджень давньої природи. Вивчав і досліджував мезозойський і кайнозойський рельєф області Українського щита, розкрив його значення для формування і розміщення багатьох родовищ корисних копалин. Обґрунтував загальні закономірності давнього клімату. Розробив основи палеоландшафтознавства, палеографічні засади раціонального використання природних ресурсів, прогнозування родовищ корисних копалин. Максим Федорович розробив теоретичні основи таких наукових напрямів, як палеоекогеографія, малакогеографія, палеокліматологія.

Література:

Матвіїшина Ж. М. Веклич Максим Федорович / Ж. М. Матвіїшина // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2005. – Т. 4. – С. 187.

Веклич Максим Федорович // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К., 1993. – Т. 1. – С. 148–149.

Гриневецький Леонід Францевич

(17.06.1853, м. Полтава – 26.06.1891, Чукотка) – український лікар, мандрівник-полярник.

Народився Леонід у дворянській родині. Дитинство провів у батьківському маєтку під Полтавою, закінчив Полтавську гімназію. 1871 року вступив до Харківського ветеринарного інституту, успішно закінчив його 1876 року.

Виконуючи бажання матері, вступив до Петербурзької військово-медичної академії, але відмовився від пропозиції залишитися на кафедрі нормальної анатомії, чим подивував академічне начальство і засмутив матір. Леонід Францевич обрав інший шлях – коли під час Першого міжнародного Полярного року у 1882–83 рр. на острові Нова Земля була організована перша російська метеорологічна станція Малі Кармакули, він був на ній лікарем. До речі, він першим з мандрівників-полярників перетнув острів із заходу на схід.

За результатами річної полярної практики Л. Гриневецький зробив блискучу доповідь на засіданні Географічного товариства в Петербурзі. Схвально відгукувався про діяльність нашого земляка знаменитий мандрівник П. Семенов-Тянь-Шанський.

1888 р. був утворений Анадирський округ, відповідальний пост начальника найвіддаленішого округу було довірено Гриневецькому. Він працював невтомно, намагався вивчити край, мову, звичаї місцевого населення.

Леонід Францевич зробив етнографічний опис населення Чукотки, дбав про відкриття шкіл і організацію медичної допомоги, вперше дав наукові аргументовані рекомендації щодо збереження природи краю, зібрав та відправив до столичних музеїв декілька різнопланових колекцій.

Навесні 1891 року, перебуваючи в одному з віддалених стійбищ, Леонід Францевич несподівано захворів і помер. Встиг продиктувати заповіт, в якому значну частину майна з полтавського маєтку заповів передати чукчам Анадирської коси.

1894 року на гроші, зібрані Географічним товариством та передані рідними, Гриневецькому було встановлено пам'ятник з написом: "Тому, хто працював на користь науки". Нині на Анадирській косі створено історико-природний заповідник, куди перенесені останки першого "начальника Чукотки", відкрито музей.

Література

Малик М. Гриневецький Леонід Францевич / М. Малик // Край. – 2013. – № 110 (черв.). – С 22.

Гричук Володимир Полікарпович

(28.01.1907, с. Липова Долина Гадяцького повіту – 04.01.1999, Москва) – географ. Доктор географічних наук (1953), Державна премія СРСР (1950), учасник Другої світової війни. Від 1937 р. – в Інституті географії АН СРСР.

З юності цікавився природою минулих часів, мріяв досліджувати її.

Вчений – основоположник нового напрямку в полінології спорово-пилкового аналізу, який пізніше використовували при вивченні морфологічних і континентальних відкладень.

Володимир Полікарпович розробив методикку реконструкції клімату антропогену, склав палеографічні карти епохи зледеніння для Палеографічного атласу СРСР.

Його фундаментальні праці, а їх більше 200, лежать в основі вирішення важливих проблем палеогеографії, стратиграфії, полінології.

Література:

Гричук В. П. История флоры и растительности Русской равнины в плейстоцене / В. П. Гричук. – М. : Наука, 1989. – 317 с.

Краснопольський О. В. Гричук Володимир Полікарпович / О. В. Красно-польський // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2006. – Т. 6. – С. 493.

Дубняк Кость Володимирович

(27.05.1890, м. Миргород – 03.08.1948) – український географ, дослідник-краєзнавець, бібліограф.

Навчався в Полтавській духовній семінарії, на економічному факультеті Московського комерційного інституту (1908–1909 рр.), з якого був виключений за активну діяльність у громадських організаціях. Закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету Харківського університету (1914). Учителював на Полтавщині, за сумісництвом викладав у кооперативному, садівничому, с.-г. технікумах Полтави. У 1919–26 рр. – лектор Полтавського ІНО (Інституту народної освіти).

З 1924 року – професор Харківського ІНО, постійний член Українського комітету краєзнавства, співробітник географічної секції Інституту української наукової мови ВУАН. З 1927 року обіймав вищі адміністративні посади в Українському НДІ географії та картографії (Харків), з ліквідацією якого 1934 року репресований. Подальша доля невідома.

Вчений розробляв питання теорії і методики географії, краєзнавства, понятійно-категоріальний апарат географічної науки, укладав бібліографію літератури з природознавства. Потрібно наголосити на його неоціненному доробку в розвитку географічної науки в Полтавському науковому центрі та у сфері пізнання і висвітлення географії нашого краю.

Література:

Шевчук С. Кость Дубняк – перший географ Полтавщини / С. Шевчук // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 13. – С. 23–24.

Журавльова І. К. Дубняк Кость Володимирович / І. К. Журавльова // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2008. – Т. 8. – С. 476–477.

Бездрабко В. Дубняк Кость Володимирович / В. Бездрабко // Українська журналістика в іменах. – Львів, 1999. – Вип. 6. – С. 47.

Дудник Іван Миколайович

(24.10.1954, с. Багачка Перша Великобагачанського р-ну) – український економгеограф. Доктор географічних наук (з 1998), професор (з 2001).

Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (1977). Учителював. У 1982-2002

рр. – у Полтавському кооперативному інституті: викладач, завідувач кафедри загальноекономічних дисциплін; 2002–2004 рр. – у Полтавському інституті бізнесу: проректор з наукової роботи; 2004–2005 рр. – у Київському міжнародному університеті: професор кафедри країнознавства. Від 2006 р. – у Національному авіаційному університеті, одночасно у Міжгалузовому інституті управління: професор кафедри економіки.

Наукові дослідження: територіальна організація низових суспільно-географічних систем; комплексно-пропорційний розвиток сільських адміністративних районів України, їх типізація; суспільно-економічні проблеми природокористування.

У творчому доробку І. М. Дудника 120 публікацій, в т. ч. 3 монографії, 5 навчальних посібників.

Література:

Пістун М. Д. Дудник Іван Миколайович / М. Д. Пістун // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2008. – Т. 8. – С. 512.

Завойко Василь Степанович

(27.07.1810, с. Прохорівка Золотоніського повіту Полтавської губернії – 27.02.1898, Подільська губернія) – моряк, географ, письменник, адмірал.

Вихованець Морського кадетського корпусу (Санкт-Петербург). Двічі був у кругосвітньому плаванні, описавши ці подорожі у 2-х випусках книги "Враження моряка". У подальших роках друкувався в "Замітках гідрографічного департаменту", в "Морському збірнику".

1840 року був призначений начальником Охотської факторії, дослідив і поклав на карту сотні кілометрів Охотського узбережжя. 1846 року експедиція Г. Невельського, направлена Завойком в гирло Амуру, довела, що Сахалін – острів, відкрила фарватер у протоці, яка зараз носить ім'я першовідкривача.

1849 року Василь Степанович був призначений військовим губернатором Камчатки. Під його керівництвом цей острів перетворився на цивілізовану місцевість.

До речі, він упорядкував Паратунські гарячі джерела, відкрив там курорт, який і донині користується популярністю.

Сімнадцять років прожив Завойко з родиною на Далекому Сході, але доживав віку і був похований в Україні.

Література:

Козацький нащадок – губернатор Камчатки // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2010. – № 3. – С. 41–47.

Кульова В. Василь Завойко / В. Кульова // Кульова В. Зрослись душею, сплелись корінням. – К., 2008. – С. 37–41.

Замковий Валентин Полікарпович

(23. 04. 1911, с. Білики Кобеляцького повіту – 24.01.2003, Донеччина)

Народився Валентин у родині земського фельдшера та козачки. В автобіографічних записках він згадує, що природа не пошкодувала фарб і наділила Білики чудовим місцем розташування.

"Приїжджих вражала одвічна тиша, чисте живлюще повітря, океан сонячного світла вдень і глибоке зоряне небо вночі, розшите дивовижним діамантом яскравих зірок". Усе це: прекрасна природа, старовинні українські легенди, пісні – визначили в майбутньому краєзнавчу натуру вразливу і творчу.

Але краєзнавча, географічна діяльність Замкового більше пов'язана з Донбасом. Працюючи вчителем географії в м. Артемівську, В. Замковий 1936 року вступив на географічний факультет Ленінградського державного університету. Його духовним наставником був учений зі світовим ім'ям М. М. Баранський, зв'язок з яким не переривався до останніх років життя цього вченого.

В роки Великої Вітчизняної війни Валентин в окупованому місті Артемівську став членом антигітлерівського підпілля, нагороджений бойовим орденом і медалями.

Після війни починається найактивніший період у житті Замкового, сам він оцінював свої творчі можливості так: "народився я з "компасом" у голові і з очима мандрівника". Ним було видано багато книжок, надруковано сотні статей, присвячених географії та методиці її викладання. Його праці привертали увагу спеціалістів і колег, зокрема, ювілейний двотомник "Географія України" (1969).

Валентин Полікарпович був автором цілого ряду статей в енциклопедіях, щорічниках і у двох виданнях "УРЕ", "УЛЕ", "Наука і культура", "Земля и люди" тощо. Дякуючи образності, багатому фактичному матеріалу і доступності викладу фрагменти праць вченого увійшли до шкільних хрестоматій з географії СРСР і УРСР. За життя він брав участь в усіх з'їздах

Географічного товариства СРСР і УРСР, Міжнародному географічному конгресі у Москві (1976).

Валентин Полікарпович передав унікальні матеріали історико-краєзнавчим музеям у м. Кобеляки та рідному містечку Білики.

Один з найдосвідченіших краєзнавців України працював в архівах і бібліотеках Москви, Ленінграда, Києва, Харкова, листувався з ученими і музеями. Заключним акордом літературної творчості Замкового стала написана разом із земляком А. Т. Латою книга про рідне містечко: "Білики: історичне минуле в документах, спогадах і художніх творах", яка вийшла двома виданнями.

Помер В. П. Замковий 24 січня 2003 року на 92 році життя. Його діяльність є прикладом для молодого покоління в справі служіння географічній науці й рідному краю.

Література:

Скавронський П. Корифей українського краєзнавства / П. Скавронський // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 4. – С. 44–47.

Корнеєв В. П. Географічна пісня В. П. Замкового / В. П. Корнеєв // Географія та основи економіки в школі. – 2006. – № 15–16. – С. 79.

Кириченко Надія Антонівна

(18.02.1918, с. Гречанівка Полтавської губ.)

Вчителька географії, заслужена вчителька УРСР (з 1960 р.). 1939 року закінчила Харківський педагогічний інститут. Протягом 1944–1973 рр. викладала географію і була директором СШ № 5 та школи-інтернату в смт Дергачі. У педагогічній роботі велику увагу приділяла трудовому вихованню, краєзнавчим дослідженням, удосконаленню організації самостійних і практичних робіт з географії. Її досвід узагальнено Харківським обласним інститутом удосконалення вчителів та в окремих публікаціях педагогічних видань.

Література:

Корнеєв В. П. Кириченко Надія Антонівна / В. П. Корнеєв // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К., 1990. – Т. 2. – С. 151.

Кістяківський Олександр Богданович

(26.08.1904, с. Хатки (тепер – Шишацького р-ну – 22.06.1983, Київ) – український зоолог-орнітолог, зоогеограф, доктор біологічних наук (з 1960), професор (з 1961).

1930 року закінчив Ленінградський державний університет. Працював у Чорноморському та Середньодніпровському (тепер – Канівський) заповідниках, Всесоюзному інституті захисту рослин (Ленінград). У 1936–1941 рр. – співробітник Київського державного університету, у 1941–1945 рр. – на фронтах Другої світової війни. У 1947–1955 рр. працював в Інституті зоології АН УРСР; з 1955 р. – викладач Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Брав участь у багатьох експедиціях (Памір, Тянь-Шань, Кавказ, Уссурійський край) та інших.

Наукові дослідження проводив в галузі зоогеографії та орнітології. Здійснив зоогеографічний поділ Закарпатської області на основі даних про поширення птахів. Вивчав межі поширення фауністичних комплексів Палеарктичної частини Галарктики.

Література:

Голда Д. М. Кістяківський Олександр Богданович / Д. М. Голда // Енциклопедія Сучасної України. – К., 2013. – Т. 13. – С. 249.

Смогоржевський Л. О. Кістяківський Олександр Богданович / Л. О. Смогоржевський // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К., 1990. – Т. 2. – С. 162.

Коваленко Петро Сергійович

(01.03. 1932, с. Вороньки Чорнухинського р-ну – 03.05.2003, Київ) – український економгеограф. Доктор географічних наук (з 1993).

Закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (1961). Відтоді працював у НДПІ містобудування; від 1967 – у Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України. У 1994–2003 рр. – головний науковий співробітник, водночас читав лекції у Національному педагогічному університеті ім. М. Драгоманова.

Наукові дослідження: проблеми розвитку міст, розміщення продуктивних сил, регіональна економіка, природоохоронні території, раціональне використання рекреаційних ресурсів.

Література:

Коваленко А. О. Коваленко Петро Сергійович / А. О. Коваленко // Енциклопедія Сучасної України. – К. 2013. – Т. 13. – С. 452.

Кривченко Георгій Олексійович

(15.04.1883, с. Кибинці Миргородського повіту – 11.04.1960, Київ) – український економгеограф, статистик, професор.

Навчався у Петербурзькому політехнічному інституті, з якого 1905 року його виключили за антиурядову агітацію, заарештували і вислали у м. Великий Устюг, пізніше за кордон.

У 1910 році закінчив університет у Мюнхені. До 1917 року працював у статистичних установах Росії, у 1919–1920 рр. – в Інституті демографії української Академії наук, у 1922–1931 рр. та 1956–1960 рр. – у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка та науково-дослідному інституті географії. Працював у наукових установах санітарної статистики УРСР та на практичній планово-економічній роботі.

Вчений – автор ряду праць – статистичних збірників, зокрема, "Статистичних відомостей по народному господарству України" (1919), економічних оглядів УРСР та інших країн, а також статей з питань розвитку галузей народного господарства УРСР та її регіонів.

Література:

Козацький Л. М. Кривченко Георгій Олексійович / Л. М. Козацький // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К., 1990. – Т. 2. – С. 227.

Куниця Микола Олександрович

(10.05.1925, с. В'юнише Полтавської губернії) – український геоморфолог, палеогеограф, доктор географічних наук (з 1984), професор (з 1986).

1952 року закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. З 1956 року працює в

Чернівецькому університеті: викладачем, з 1988 року – завідувач кафедри фізичної географії і картографії.

Наукові дослідження в галузі загальної та регіональної геоморфології і фізичної географії, палеогеографії антропогену. У своїх працях вчений розробив методика палеогеографічних реконструкцій природних умов, визначив типи палеоландшафтів, їхню структуру, динаміку, вікові рубежі, склав карти палеоландшафтів території України в різні епохи. Автор ряду навчальних і методичних посібників для вищої школи.

Література:

Куниця Микола Олександрович // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К., 1990. – Т. 2. – С. 251.

Масляк Петро Олексійович

(27.05.1948, м. Миргород Полтавської області) – український економгеограф, публіцист, письменник, доктор географічних наук, професор, лауреат нагороди ім. Я. Мудрого.

1971 року закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка. Понад сім років працював учителем географії в рідному місті. Закінчивши аспірантуру при Інституті геофізики АН УРСР, захистив кандидатську, а через десять років докторську дисертацію на теми розвитку машинобудівних територіальних систем в Україні.

З 1984 по 1994 рік – доцент, а з 1994 року – професор кафедр економічної і соціальної географії та географії України КНУ ім. Т. Г. Шевченка.

З 2001 року Петро Олексійович – академік Академії наук вищої школи, кавалер орденів Архістратиґа Михаїла 5 і 4 ступенів.

В творчому доробку вченого понад 250 наукових публікацій. Він – автор навчального посібника "Географія України" (2000), підручника "Країнознавство" (2008), державного стандарту середньої освіти з географії.

Петра Олексійовича відзначають глибокі знання з питань геополітики, українознавства, топоніміки, територіальної організації України.

Література:

Масляк Петро Олексійович // Народжені Україною: історичний календар 2013 // Шкільна бібліотека. – 2012. – № 23–24. – С. 57.

Географічний факультет у персоналіях. – К. : ВТЛ "Обрії", 2008.

Пересадько Віліна Анатоліївна

(25.03.1961, селище Градизьк Глобинського р-ну) – український географ, доктор географічних наук, професор, завідувачка кафедри фізичної географії та картографії, декан геолого-географічного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

Після закінчення восьмирічної школи навчалась в Харківському гідрометеорологічному технікумі, рік працювала аерологом. 1981 року вступила на геолого-географічний факультет Харківського університету, який закінчила з відзнакою. Потім Віліна Анатоліївна навчалася в аспірантурі, а в 1988 році в Інституті геофізики АН України достроково захистила кандидатську дисертацію. З 2007 року очолює рідну кафедру. В. А. Пересадько зробила значний внесок у становлення наукових основ регіонального природоохоронного картографування, методики структурно-логічного моделювання, обґрунтування системи показників, характеристик і умовних позначень для еколого-природоохоронного картографування. Вона започаткувала новий напрям у картографії – еколого-природоохоронний.

25 грудня 2009 року в Інституті географії НАН України Віліна Анатоліївна захистила дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора географічних наук "Наукові основи регіонального еколого-природоохоронного картографування".

Сьогодні коло наукових інтересів Віліни Анатоліївни теж пов'язане з еколого-природоохоронним, медико-екологічним та іншими напрямками картографування. Вона – автор і співавтор близько 200 публікацій, в т. ч. монографій, статей, довідників, "Відмінник освіти України", лауреат Всеукраїнського конкурсу на кращий методичний посібник туристсько-краєзнавчої тематики.

Література:

У житті все відбувається вчасно... (до ювілею В. А. Пересадько) // Географія та основи економіки в школі. – 2011. – № 4. – С. 41.

Половина Іван Петрович

(12.09.1928, с. Заріг Оржицького району) – український географ, кліматолог, доктор географічних наук, професор, академік української екологічної Академії наук, кавалер ордена "Знак Пошани".

1953 року з відзнакою закінчив географічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. У 1954–1957 рр. навчався в аспірантурі. 1960 року у Головній Географічній обсерваторії (Ленінград) захистив кандидатську, а 1970 року докторську дисертації. З 1973 року – завідувач кафедри фізичної географії Київського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова. Основний напрям наукової роботи – фізика хмар, активний вплив на атмосферні процеси. Дослідив на основі експериментів і радіолокаційних спостережень умови формування штучних опадів; встановив критерії придатності шаруватих хмар для викликання штучних опадів; оцінив загальну кількість їх для території України.

Розробив методику розсіювання шаруватих переохолоджених хмар і туманів за допомогою твердої вуглекислоти на великих площах. Результати наукових досліджень по цим проблемам надруковані в багатьох періодичних виданнях (близько 150 публікацій) та двох монографіях.

Література:

Половина Іван Петрович // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К., 1993. – Т. 3. – С. 59–60.

Руденко Леонід Григорович

(24.08.1941, с. Засулля Лубенського району) – український вчений- географ, доктор географічних наук, академік НАН України, лауреат премії ім. В. І. Вернадського, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

1963 року закінчив географічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, аспірантуру МДУ ім. М. В. Ломоносова. Перший директор Інституту географії НАН України. Його фундаментальні праці з теорії картографії, з визначення та опрацювання проблем регіонального

і раціонального природокористування, територіальної організації виробництва, взаємодії суспільства і природи є вагомим внеском в науку нашої держави.

Роботи Леоніда Григоровича, присвячені оцінці еколого-географічної ситуації в Україні та її впливу на природно-ресурсний потенціал, мають дуже важливе значення.

В останні роки вчений займається аналізом трансформаційних процесів в економіці України, проблемами розвитку територій, розробкою концепції збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку України та її регіонів. Вчений – автор і співавтор 350 публікацій з різних проблем географії, в т. ч. 10 монографій, 4 атласів, 70 карт.

Література:

Руденко Леонід Григорович // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К., 1993. – Т. 3. – С. 152.

Сєдов (Сідий) Георгій Якович

(05.05.1877, х. Крива Коса (нині – Донецька обл.) – 20.02.1914, земля Франца-Йосифа)

Лейтенант Сєдов – відважний дослідник,
котрий загинув задля науки...

О. Шмідт

Ці слова видатного вченого стали пророчими: прізвище Г. Я. Сєдова занесено до всіх енциклопедій світу як людини енциклопедичних знань, видатного вченого в галузі географії, полярного дослідника, автора численних матеріалів про Північну землю. Він опублікував 35 наукових праць у галузі гідрографії, навігації, картографії, географії, метрології, астрономії, екології. Писав балади, вірші – відомі 20 його поезій.

На його честь в Арктиці названо одинадцять географічних об'єктів. Планета за № 2875 зареєстрована під іменем Г. Я. Сєдова.

Він прожив неповних 37 років та встиг зробити для науки дуже багато, за девіз Георгій мав такі слова : "Боротися й шукати. Знайти і не здаватися". Став прообразом героя роману В. Каверіна "Два капітани".

Корені роду Г. Я. Сєдова з Полтавщини, а в Приазовський край батько, за прізвищем Сідий, переселився в пошуках роботи.

Віхи його життя такі: 14 років – неписьменний пастух, 21 – штурман далекого плавання, згодом помічник капітана, робота в Арктиці, яка зачарувала назавжди. 30 років – учений зі світовим ім'ям, дійсний член Російського географічного товариства. Здавалося, українець з козацького краю досяг

позахмарних вершин: мав дворянський титул, непогані статки, родину... Але покликав Північний полюс. Та мрії не судилося здійснитися. Земля Франца-Йосифа стала для Седова останнім пристанищем.

В родині Сідих часто згадували рідну Полтавщину. Мріяли туди повернутися. Георгій здійснив ту мрію, придбавши будинок у Полтаві. Час від часу гостював у батьків, відвідував місцевий театр, дуже любив українські пісні, сам знав їх чимало.

Але батьки не прижилися серед місцевої знаті, не могли звикнути до "панських" звичаїв, яких мали дотримуватись з огляду на статус знаменитого сина. Садибу зрештою довелося продати. За кілька днів до смерті Георгій записав у щоденнику: "Посвіти сонечко, там, на батьківщині, хоч якби тяжко нам було на крижині...".

Література:

Хрієнко М. Маршрут під Полярною зіркою / М. Хрієнко // День. – 2012. – 10–11 лют. – С. 20.

Кульова В. Герой Арктики / В. Кульова // Урядовий кур'єр. – 2007. – 2 черв. – С. 11.

Цись Петро Миколайович

(26.09.1914, с. Великі Сорочинці Миргородського повіту – 21.03.1971, Львів) – український географ, геоморфолог, професор, доктор географічних наук, декан географічного факультету Львівського національного університету.

1937 року закінчив Харківський університет, 1940 року – аспірантуру і захистив кандидатську дисертацію, у 1940–1941 рр. – завідувач кафедри Луцького вчительського інституту.

Петро Миколайович – учасник Другої світової війни (1941–1945 рр.).

Протягом 1945–1971 рр. Цись працював у Львівському університеті, був ініціатором створення там кафедри геоморфології, якою керував 21 рік. 1954 року в Інституті географії АН СРСР він захистив докторську дисертацію на тему "Геоморфологія Карпат".

У творчому доробку вченого понад 90 праць, серед яких фундаментальні: "Про основні генетичні типи рельєфу західних областей України", "Геоморфологія України" та інші, які написані гарною і образною українською мовою. Петро Миколайович поглибив традиції львівської школи геоморфологів, яка бере свій початок з другої половини XIX ст. Наукові роботи

нашого земляка характеризуються глибокими і всебічними знаннями предмета, самостійністю суджень, новизною, доступним викладом.

Вчений був нагороджений орденом Леніна.

Література:

Сандул В. Крутими сходами / В. Сандул // Майдан. – 1999. – 30 квіт. – С. 3.

Цись Петро Миколайович // Географічна енциклопедія України : в 3-х т. – К, 1993. – Т. 3. – С. 388–389.

Янко Микола Тимофійович

(18.05.1912, с. Сахновщина Полтавської губ. – 14.05.2011) – український географ, педагог-краєзнавець, вчений, письменник.

З 1931 року після закінчення педагогічного технікуму розпочинається його педагогічна і краєзнавча діяльність.

1959 року він закінчив Луганський педагогічний інститут. Талановитий педагог-географ більшість уроків для учнів проводив на природі, створював для них географічний майданчик з діючими макетами вулканів, водоспадів тощо.

1967 року він захистив кандидатську дисертацію з теми "Підвищення ефективності уроку", яка була першою науковою роботою з методики географії в Україні. З краєзнавчої тематики М. Т. Янко написав низку праць (16 книг), 300 статей на географічні теми. Вершиною його багаторічної праці є монографічне видання – "Топонімічний словник України", який побачив світ 1998 року.

За роки своєї діяльності Янко опублікував сотні байок, усмішок, гуморесок у різних педагогічних виданнях України. Вийшли друком більше 10 повістей, 30 оповідань, декілька книг віршованих легенд і казок.

За невтомну працю в розвитку географічної освіти, краєзнавства М. Т. Янко нагороджений орденом "Знак Пошани", знаком "Відмінник освіти України", багатьма медалями.

Література:

Учитель, краєзнавець, учений // Корнеєв В. П., Корнеєв О. В. Видатні мандрівники, мореплавці та дослідники-краєзнавці. – Харків, 2005. – С. 212–215.

**"Я СТАВ ГЕОГРАФОМ,
НАВЧАЮЧИСЬ У САМОЇ ПРИРОДИ..."**

**Видатні географи, мандрівники, дослідники-
краєзнавці, уродженці Полтавщини**

Біобібліографічний довідник

Упорядник *Надія Михайлівна Требіна*

Редактор	<i>С. В. Сичова</i>
Комп'ютерний набір	<i>В. В. Шевченко</i>
Комп'ютерна верстка	<i>В. Ф. Походун</i>

Підписано до друку 17.06.2015. 20 стор. Тираж 5 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олесь Гончара
36038, м. Полтава. вул. Енгельса, 25а

<http://libgonchar.org> E-mail: pobugonchara@ukr.net